

نخستین سازمان خیریه دولتی چگونه کار خود آغاز کرد؟

ایران با توجه به موقعیت اقلیمی، زیست محیطی و استراتژیک خاصی که دارد مستعد انواع سوانح مانند زلزله، سیل، رانش و لغزش....

ایران با توجه به موقعیت اقلیمی، زیست محیطی و استراتژیک خاصی که دارد مستعد انواع سوانح مانند زلزله، سیل، رانش و لغزش زمین، توفان، بهمین، تصادفات سطح جاده، هجوم آوارگان و خسارات ناشی از جنگ است، به همین دلیل تاسیس مراکز امداد و نجات از سال ۱۹۰۵، دهه ۱۹۰۰، به نظر می‌رسد.

همان گونه که بروز درگیری خونین بین ارتش اتریش و فرانسه در شمال ایتالیا و بر جای ماندن تعداد کثیری زخمی و مجروح، هانری دونان (بازرگان سوئیسی) را تحت تاثیر قرار داد تا با ساماندهی داوطلبانه به کمک مجروحان جنگ بپردازد، وی با نگارش کتاب خاطرات خود پیشنهادهایی مبنی بر پرورش نیروهای امدادی و درمانی داوطلبانه در کشورهای مختلف و لزوم حمایت دولت ها از گروه های امدادی را مطرح کرد. براساس نظریه دونان جمعیت های ملی صلیب سرخ و هلال احمر تاسیس شد که اکنون در 178 کشور گسترش یافته است. به موازات این اقدامات تلاش هایی برای تشکیل این جمعیت در ایران صورت گرفت. «جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران» نخستین سازمان خیریه ای بود که در ایران به منظور امدادرسانی در حوادث غیرمترقبه، احداث بیمارستان و درمانگاه، تهیه دارو و تجهیزات پزشکی، نگهداری کودکان بی سرپرست، تربیت پرستار و ایجاد فضای مناسب برای اوقات فراغت جوانان به وجود آمد. سال 1301 دکتر امیر اعلم (مدیر بهداری استان خراسان) پس از زلزله بجنورد، از احمدشاه قاجار تقاضای دریافت مجوز احداث جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران را کرد تا هنگام وقوع حوادث ناگوار مشابه با آنچه در بجنورد اتفاق افتاد به جلب کمک های خارجی بپردازد. درخواست وی اسفند همان سال به امضای محمدحسن قاجار، ولیعهد وقت رسید. سپس عضویت ایران در جمعیت فدراسیون صلیب سرخ مورد پذیرش واقع شد و علامت شیرو خورشید به عنوان نماد آن ثبت شد.

اساسنامه اولیه جمعیت در 19 فصل و 60 ماده تهیه شد و ریاست افتخاری آن با محمدحسن میرزا بود. سال 1306 حسن مستوفی الممالک به عنوان رئیس و امیراعلم به عنوان نایب رئیس اول جمعیت شیر و خورشید منصوب شدند. سال 1328 دکتر حسین خطیبی نوری مدیرعامل و سال 1357 دکتر سامی (وزیر بهداری وقت) سرپرست جمعیت شیر و خورشید شدند. در همین سال بود که همه موسسات بهداشتی و درمانی شامل بیمارستان ها، درمانگاه ها و مراکز اورژانس، اندرزگاه ها، مراکز انتقال خون و آموزش پرستاری و تعدادی پرورشگاه و خانه کودک از این جمعیت منتزع و با حفظ حق مالکیت برای جمعیت به وزارت بهداری و بهزیستی منتقل شد.

در دوران پهلوی وزرای امور خارجه، فرهنگ و هنر، امور اقتصادی و دارایی، بهداری، رفاه اجتماعی، کشور و آموزش و پرورش، رئیس ستاد بزرگ ارتش داران و رئیس سازمان برنامه و بودجه از اعضای هیات مرکزی جمعیت شیر و خورشید بودند. اعضا به چهار گروه بنیانگذار، افتخاری، پیوسته و وابسته تقسیم بندی شده و آنها موظف به پرداخت حق عضویت بودند.

کارت ها در رنگ های مختلف سفید، کرم و آبی تهیه و به اعضایی تعلق داشت که به ترتیب در طول سال 120 ریال، 600 ریال و 1200 ریال حق عضویت می پرداختند. همه افراد اعم از زن و مرد، کوچک و بزرگ، ایرانی و خارجی در صورت احراز شرایط می توانستند به عضویت جمعیت درآیند. سال 1347 بنابر قول روزنامه المدینه، هیات پزشکی اعزامی جمعیت شیر و خورشید به عربستان 700 نفر را در عرفات و 560 نفر را در روز عید قربان مداوا کرد.

سال 1359 مصادف بود با قبول مسئولیت دکتر علی بهزادنی بر جمعیت فوق و بعدها دکتر حسن فیروزآبادی و دکتر سیف الله وحیددستجردی عهده دار این سمت شدند. سال 1362 جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران بر طبق ماده واحده مجلس به «جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی» تغییر نام داد و سال 1367 اساسنامه ای جدید برای آن تدوین شد، اکنون رئیس این جمعیت به پیشنهاد وزیر بهداشت و بنابر حکم رئیس جمهور وقت تعیین می شود.

از نظر مالی افزون بر بودجه دولتی، طبق پیش بینی های مصوب در اساسنامه، مبالغی از حق الثبت اسناد رسمی، کارمزد ثبت سفارشات و مراسلات سفارشی، تلگرافات ارسالی، اعانات مردمی و سازمان ها و درصدی از بهای بلیت هواپیما و کشتی به حساب این جمعیت واریز می شود.

گستره فعالیت جمعیت هلال احمر فراگیر بوده و سال 1307 به تشکیل جمعیت زنان شیر و خورشید انجامید سال 1326 سازمان جوانان شیر و خورشید با همکاری وزارت فرهنگ و هنر تاسیس شد. آغاز فعالیت آنها در خرمشهر بود که تا سال 1357 به 20 واحد در شهرهای مختلف ارتقا و سال 1361 به «مراکز پرورش اسلامی» تغییر نام یافت.

این مراکز سال 1378 با حوزه فعالیت های دانش آموزی ادغام شد و «سازمان جوانان جمعیت هلال احمر» شکل گرفت. حوزه فعالیت این سازمان بسیار گسترده است و در روز اهدای خون، روز پزشک، روز جهانی صلح، حمایت از بیماران کلیوی، تلاش برای کاهش آثار بلایای طبیعی، روز جهانی حمایت از معلولان و روز هوای پاک نمود عینی پیدا می کند.

اهم وظایف جمعیت هلال احمر ارائه خدمات امدادی و کمک های اولیه به آسیب دیدگان، برنامه ریزی برای مقابله با حوادث غیرمترقبه، اعزام عوامل امدادی و درمانی به دیگر کشورها، توانبخشی و خدمات اجتماعی به آوارگان و معلولان، کمک به

سلامت و ایجاد صلح پایدار، سازماندهی جوانان آمادگی برای خدمات امدادی، تهیه دارو و تجهیزات پزشکی جهت مراکز بهداشتی - درمانی است که این امور با موافقت وزارت بهداشت و با همکاری صلیب سرخ جهانی صورت می گیرد. نخستین فعالیت جمعیت هلال احمر، امداد رسانی به زلزله زدگان تربت حیدریه و شیروان در سال 1308 بود و از آن زمان به بعد در همه حوادث غیرمترقبه از قبیل سیل و زلزله و حوادث طبیعی به یاری هموطنان ایرانی و آسیب دیدگان در خارج از کشور فارغ از هرگونه تعلقات سیاسی پرداخته است.

در دهه های اخیر خدمات ارزنده این جمعیت در کمک رسانی به مصدومان زلزله گیلان و زنجان (سال 1369)، آوارگان عراقی (سال 1370) و آوارگان افغانی (سال 1380) در کارنامه آنها به ثبت رسیده است و البته یکی از پربارترین خدمات این جمعیت ارائه خدمات امدادی - درمانی به رزمندگان اسلام و هموطنان جنگ زده در دوران جنگ تحمیلی بوده است. دوران معاصر که عصر تکنولوژی است، حوادث گوناگونی مردم را تهدید می کند. جمعیت هلال احمر به عنوان موسسه ای غیردولتی (NGO) برای مقابله با هرگونه حوادث احتمالی به تربیت کادر انسانی در حوزه های مختلف اقدام کرده و در همین خصوص علاوه بر ارائه خدمات سابق در حوزه های خدمات رسانی در موارد ذیل نیز تخصص یافته است: امداد و نجات کوهستان، امداد و نجات ساحلی، امداد و نجات انبارهای دریایی، امداد هوایی، برپایی اکیپ های امداد زمستانی و نروزی و برپایی درمانگاه های صحرایی هم اکنون در زمره اقدامات نیروهای هلال احمر است.

منابع:

- 1 - آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، کد 17134
- 2 - آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، کد 19729
- 3 - آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، کد 24098
- 4 - اینترنت، www.adsesrch.ir
- 5 - اینترنت، chalip.com
- 6 - اینترنت، wikipedia
- 7 - اینترنت، helal.iauq.blogfa.com
- 8 - اینترنت، blogfa.com.09329400594
- 9 - اینترنت، <http://rasekhoon.net>
- 10 - اینترنت، kanoonepayam.blogspot.com